

СОЦІАЛЬНА І ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА

УДК 351.83/.85:304

О. М. Петроє,

*доктор наук з державного управління, доцент, в.о. директора
Інституту експертно-аналітичних та наукових досліджень,
Національна академія державного управління
при Президенті України*

ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВИ ЯК ГАРАНТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Стаття присвячена аналізу ситуації щодо забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини в умовах сучасних зовнішніх та внутрішніх викликів розвитку українського суспільства. Зазначається, що завдання забезпечення соціальних і гуманітарних прав набуває все більшої ваги в сучасних системах публічного управління, а політику соціального і гуманітарного розвитку називають викликом і пріоритетом ХХІ ст. Показано, що в умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей особливо гостро постає проблема захисту прав і свобод людини в Україні, позаяк у кризовій ситуації ризику обмеження прав і свобод людини зростають. Проаналізовано звіти Моніторингової місії ООН, дані управління Верховного комісаріату УВКБ ООН, інформацію структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, Харківської правозахисної групи, Української гельсінської спілки з прав людини та Міжнародного Комітету Червоного Хреста, висвітлено масові порушення соціальних і гуманітарних прав в Україні. Обґрунтовано необхідність запровадження комплексного підходу до визначення завдань державної правової політики щодо утвердження та забезпечення соціальних і гуманітарних прав та свобод людини і громадянина в Україні.

Ключові слова: соціальні й гуманітарні права, стан забезпечення соціальних і гуманітарних прав, завдання держави як гаранта соціальних та гуманітарних прав.

© Петроє О. М., 2017

O. M. Petroe,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Acting Director of the Institute of Expert-Analytical and Scientific Research,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

THE TASK OF THE STATE AS A GUARANTOR IN ENSURING SOCIAL AND HUMANITARIAN RIGHTS IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

The article is devoted to the analysis of the situation regarding the ensuring of social and humanitarian rights in the conditions of the current external and internal challenges of the development of Ukrainian society and the definition of the tasks of the state in this regard on the ensuring of social and humanitarian rights. It is noted that the task of ensuring of social and humanitarian rights is gaining increasing weight in modern systems of public administration.

The necessity of introducing an integrated approach to the definition and implementation of the tasks of the state legal policy on the establishment and ensuring of social and humanitarian rights and freedoms of man and citizen in Ukraine is substantiated.

Key words: social and humanitarian rights, state of ensuring of social and humanitarian rights, tasks of the state as a guarantor of social and humanitarian rights.

O. M. Петрое,

*доктор наук государственного управления, доцент, и.о. директора
Института экспертно-аналитических и научных исследований,
Национальная академия государственного управления
при Президенте Украины*

ЗАДАЧА ГОСУДАРСТВА КАК ГАРАНТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ И ГУМАНИТАРНЫХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ

Статья посвящена анализу ситуации по обеспечению социальных и гуманитарных прав человека в условиях современных внешних и внутренних вызовов развития украинского общества. Отмечается, что задача обеспечения социальных и гуманитарных прав приобретает все больший вес в современных системах публичного управления, а политику социального и гуманитарного развития называют вызовом и приоритетом XXI в. Показано, что в условиях временной оккупации части территории Украины и военной агрессии Российской Федерации в отдельных районах Донецкой и Луганской областей особенно остро встает проблема защиты прав и свобод человека в Украине, так как в ситуации риски ограничения прав и свобод человека растут. Проанализированы отчеты Мониторинговой миссии

ООН, данные управления Верховного комиссариата УВКБ ООН, информацию структурных подразделений социальной защиты населения областных и Киевской городской государственных администраций, Харьковской правозащитной группы, Украинского Хельсинского союза по правам человека и Международного Комитета Красного Креста, освещены массовые нарушения социальных и гуманитарных прав в Украине. Обоснована необходимость введения комплексного подхода к определению задач государственной правовой политики по утверждению и обеспечению социальных и гуманитарных прав и свобод человека и гражданина в Украине.

Ключевые слова: социальные и гуманитарные права, состояние обеспечения социальных и гуманитарных прав, задача государства как гаранта социальных и гуманитарных прав.

Постановка проблеми (опис проблеми, що аналізується, у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями). Завдання забезпечення соціальних і гуманітарних прав набуває все більшої ваги в сучасних системах публічного управління. Невипадково політику соціального і гуманітарного розвитку називають викликом і пріоритетом ХХІ ст. Україна, будучи включеною в систему глобальних викликів, об'єктивно стикається з притаманними для багатьох країн загальними політичними, економічними, соціальними й гуманітарними викликами, що справляють суттєвий вплив на умови забезпечення соціальних і гуманітарних прав, розвиток українського суспільства в цілому. Ідеться насамперед про тероризм, міграційний тиск, зростання конкуренції тощо.

Водночас нашій країні доводиться долати специфічні, лише їй притаманні виклики, детерміновані як спадком радянського минулого, так і тих, що постали в часи незалежності нашої країни. Природа і вплив цих викликів різноманітні та різноспрямовані – від позитивних, стимулюючих соціогуманітарний розвиток (наприклад підписання Угоди про асоціацію з ЄС) до руйнівних (масове збідніння населення, економічна криза, корупція та ін.). Але безпрецедентними і найбільш згубними для соціального і духовного розвитку українського суспільства на сучасному етапі стали виклики щодо збереження незалежності й територіальної цілісності нашої держави внаслідок анексії Росією Криму та воєнної агресії Російської Федерації на території Луганської та Донецької областей України.

В умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей особливо гостро постає проблема захисту прав і свобод людини в Україні – у кризовій ситуації ризики обмеження прав та свобод людини зростають. Необхідність удосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, розв’язання системних проблем у зазначеній сфері зумовили розробку “Національної стратегії у сфері прав людини”, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 [12]. Таким чином, зростання ризиків, пов’язаних з обмеженням прав і свобод людини в умовах сучасних викликів, актуалізує необхідність дослідження завдань держави як гаранта забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як виявив огляд останніх публікацій, соціальні й гуманітарні права найчастіше розглядаються вітчизняними і зарубіжними ученими як елемент правової системи з позицій теорії держави і права [17], міжнародного права [22], права Європейського Союзу [18], правового режиму як критерію поділу права на галузі [10], принципів права [7; 8] та ін. Належним чином оцінюючи внесок вітчизняних і зарубіжних учених у становлення системи соціальних і гуманітарних прав, доводиться констатувати, що в сучасній юридичній теорії та правовій практиці, теорії і практиці державного управління незавершеним є змістове визначення та диференційоване структурування як соціальних, так і гуманітарних прав. Це, у свою чергу, негативно позначається на повноті інформації, оцінюванні ситуації та забезпеченні державою гарантій соціальних і гуманітарних прав людини та громадянина в Україні.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є аналіз стану забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини в умовах сучасних викликів розвитку українського суспільства та окреслення завдань держави щодо їх забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Кожне цивілізоване суспільство покликане регулювати, охороняти й захищати відносини між людьми, що здійснюються за допомогою суспіль-

них норм. У системі таких норм ключова роль відводиться праву. Конститууючи систему соціальних загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечуються державою, право як загальносуспільне явище визначає певні свободи та обґрунтованість поведінки людей – тобто відповідні можливості суб'єктів суспільного життя, об'єктивно зумовлені розвитком суспільства, що є загальними і рівними для всіх однойменних суб'єктів [20].

У загальній системі права особливе місце посідають соціальні й гуманітарні права як такі, що регулюють відносини у ключових сферах суспільства та складають основу життєдіяльності людини, громадянина [14]. Роль держави у сфері соціальних і гуманітарних прав людини визначена Конституцією України, відповідно до якої Україна є соціальною, правовою державою (ст. 1), а людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю в Україні (ч. 1 ст. 3) [9].

Як продемонстрували події останніх років, наша країна виявилася неготовою до виконання нею встановлених Конституцією зобов'язань “соціальної” держави щодо забезпечення прав і свобод людини, в тому числі соціальних і гуманітарних прав, покликаних сприяти досягненню високого рівня добробуту населення, створення умов для соціальної безпеки суспільства, реалізації особистісного і соціального потенціалу, задоволення соціальних потреб та ін. Те саме стосується відповідності існуючих у суспільстві умов критеріям “правової” держави, в якій юридичними засобами (конституція, закони, суди тощо) мало б бути забезпечено максимальну реалізацію основних прав і свобод людини [11, с. 277].

Загальна ситуація у сфері правових відносин значно ускладнилася внаслідок тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей – держава стикнулася з численними і складними проблемами захисту прав і свобод тисяч громадян України на тимчасово окупованих територіях та в районах проведення антитерористичної операції.

Так, за даними Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, з моменту початку воєнної агресії Росії на Сході України в Донецькій та Луганській областях (із середини квітня 2014 р.

до 15 лютого 2017 р.) було задокументовано 33,146 жертв у зоні конфлікту на Сході України серед цивільного населення, збройних сил України та членів озброєних груп [5, с. 5].

За даними управління Верховного комісаріату УВКБ ООН, із середини квітня 2014 р. до 1 грудня 2016 р. на Донбасі загинули не менше 9758 осіб, з них понад 2 тис. – мирні громадяни. Ще близько 22 800 осіб отримали поранення. У цю кількість входять військовослужбовці та мирні жителі, які загинули або були поранені з обох сторін конфлікту [6, с. 184].

Від початку окупації Кримського півострова та збройного конфлікту на території Донецької, Луганської областей Україна стикнулася із найбільшою в її історії гуманітарною кризою – внутрішнім вимушеним переміщенням населення. Станом на 12 грудня 2016 р., за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1 654 845 переселенців, або 1 334 297 сімей із Донбасу і Криму. Ще 1 087 167 сімей звернулися за призначенням грошової допомоги, 997 513 із них таку допомогу призначено. Із початку 2016 р. отримувачам допомоги профінансовано 2 934 630 тис. грн. Близько 60% з усієї кількості внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) – це діти та особи похилого віку [16].

Представники Харківської правозахисної групи вказують на такі найбільш типові порушення прав на підконтрольній Уряду України території вздовж лінії розмежування та окупованій частині території Луганської і Донецької областей: проблеми в розслідуванні випадків спричинення смертей та поранень серед мирних жителів; порушення права власності внаслідок численних руйнувань та пошкоджень житлових будинків; порушення права дітей на безпечне середовище і освіту; порушення громадських, політичних, соціальних, економічних і гуманітарних прав громадян України на окупованих територіях; систематичне переслідування представників майже всіх релігійних меншин (погрози, побиття, катування та вбивства релігійних діячів і віруючих, захоплення культових та інших споруд), за винятком Української православної церкви (Московського патріархату) [19, с. 199–201].

Українська гельсінська спілка з прав людини фіксує такі головні проблеми ВПО в Україні за 2016 р.:

– відсутність ефективної та дієвої системи обліку ВПО, що унеможлиблює збирання інформації про характеристики зареєстрованих ВПО (вік, стать тощо), про загальний профіль переміщеного населення (їх гуманітарні, медичні, соціально-економічні та інші потреби); у базу мають вноситися дані про вразливість та потреби ВПО: житлові, соціальні, медичні, освітні потреби, стан їх забезпечення; наявність в особи інвалідності із зазначенням причин настання тощо. З початку 2017 р. функціонує ЄІБД, проте точна кількість ВПО в Україні невідома: цифра, яку повідомляє Мінсоцполітики, постійно зменшується протягом останніх 8 місяців: від 1 790 267 в липні 2016 р. до 1 622 835 в березні 2017 р. Водночас без точної кількості ВПО задовольнити їх потреби неможливо;

– порушення прав на соціальний захист осіб, які перебувають на тимчасово непідконтрольній території України, внаслідок припинення або відмови у нарахуванні соціальних виплат та через незрозумілість процедур отримання соціальних виплат;

– проблеми з працевлаштуванням та пошуком житла;

– обмеження права на свободу пересування цивільного населення на території Донбасу через низьку пропускну спроможність діючих пунктів пропуску;

– обмеження політичних прав внутрішньо переміщених осіб;

– незабезпечення прав значної кількості ВПО безоплатним тимчасовим житлом (станом на травень 2016 р. у місцях компактного проживання ВПО проживало 6 518 осіб, що становить приблизно 0,38% від загальної кількості зареєстрованих ВПО в Україні) [16].

Військовий конфлікт призвів до збільшення кількості осіб, що зникли безвісти.

Відсутність координації між різними державними органами в Україні призвела до появи різних оцінок кількості осіб, зниклих безвісти в зоні конфлікту: від 488 до 1376 [5]. Відповідно до інформації Міжнародного Комітету Червоного Хреста, більш ніж тисяча осіб зникли безвісти під час конфлікту в Україні [2].

Загалом презентовані правозахисниками від 19 квітня 2017 р. (у рамках Універсального періодичного огляду ООН) альтернативні звіти засвідчують, що держава виявилася неспромож-

ною за 3 роки збройної агресії РФ створити єдину базу осіб, загиблих у ході конфлікту; базу пошкодженої нерухомості; окрему базу комбатантів, підозрюваних/звинувачуваних у злочинах, вчинених у зоні конфлікту. Усе це породжує невпевненість громадян у фундаментальних функціях держави щодо захисту прав та інтересів громадян, пов'язаних із розслідуванням воєнних злочинів, механізмами обміну полоненими, відшкодуванням збитків жертвам конфлікту, соціального захисту ВПО, переміщенням громадян через лінію розмежування [19].

Наслідки трьох років військових подій не обмежуються руйнівним впливом на зону лише збройного конфлікту – вони гостро позначаються на ситуації по всій Україні та на позиціях нашої країни у світі. Так, у глобальних індексах за 2016–2017 рр. Україна мала низькі показники у таких сферах, як соціальний розвиток та рівень життя населення (63-тє місце), доступність житла (116-тє місце), стан довкілля (118-тє місце), здоров'я та довголіття (127-ме місце), свобода вибору життєвого шляху (132-ге місце) [23, с. 137], глобальна конкурентоспроможність (85-тє місце) [24, с. 350], якість сприйняття корупції (131-ше місце) [21], почуття щастя (132-ге) [25] та ін.

Зовнішні і внутрішні виклики останніх років висвітлили та загострили проблеми триваючої в нашій країні системної економічної кризи і пов'язаної з нею інфляції, виявляються негативними тенденціями в системі соціально-демографічних, соціально-трудових відносин, руйнівним чином позначаються на умовах функціонування ринку праці та зайнятості, соціального захисту і соціального розвитку, системи життєдіяльності українського суспільства в цілому.

Серед ключових проблем у сфері соціальних відносин – стрімке падіння рівня життя населення України, загрозливі масштаби бідності (~ 60%) унаслідок втрати великої кількості робочих місць і звуження сфери докладання праці, деструктивних зрушень у структурі зайнятості й погіршення якості робочих місць, падіння реальних доходів населення як результат інфляції та підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги та ін. [1].

Такі умови спричиняють складні проблеми і життєві випробування для всіх без винятку категорій населення – дітей і літніх

людей, безробітних і працюючих бідних. Особливо потерпають у таких умовах представники соціально уразливих категорій населення – діти, молодь, одинокі люди похилого віку, сім'ї з дітьми, особи з інвалідністю, вимушено переміщені особи, учасники АТО та ін.

На тлі цієї ситуації загрозливою є надмірна диференціація доходів населення як індикатор неефективності соціальної і економічної політики держави, несправедливості розподілу суспільно корисного продукту, високого рівня корупції, що в сукупності призводить до наростання соціальної напруженості та соціальної антагонізації в суспільстві. Високий рівень корупційної складової спричиняє “розколи і атомізацію суспільства, утворення “сімей” – кланів, об'єднаних приватними економічними і фінансовими інтересами, наростання класової нерівності” [4].

На ситуації у сфері прав людини та розвитку соціогуманітарної сфери негативно позначаються також вади існуючої системи державного управління, його централізована обтяженість, успадкована з часу командно-адміністративної системи. Свій руйнівний вплив на ситуацію в соціогуманітарній сфері справляють також помилки та прорахунки державного управління, які здебільшого стали вже породженням новітніх українських реалій. Серед найбільш значущих таких прорахунків – ігнорування регіональної специфіки, сформованої під впливом історичних, релігійних, етнічних, мовних, економічних, інституційних, ціннісних, геополітичних орієнтацій та інших особливостей [13].

Забезпечення соціальних і гуманітарних прав є головним обов'язком держави. Завдання та функції держави щодо забезпечення прав та свобод громадян, законності та правопорядку в суспільних відносинах визначаються правовою політикою держави, яка відображає процес формування і здійснення за допомогою правових засобів, заснованих на праві ідей, цілей, принципів, програм, заходів щодо реалізації державної влади у різних сферах життєдіяльності суспільства [3, с. 467–468].

Завдання вдосконалення діяльності держави щодо забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини потребує створення дієвого механізму для утвердження і забезпечення всього комплексу прав та свобод людини і громадянина в нашій країні, визначених Планом заходів з реалізації Національної стратегії у

сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. Детерміновані зовнішніми і внутрішніми викликами сучасні умови життєдіяльності українського суспільства спричиняють гострі проблеми для реалізації численних, життєво важливих, соціальних і гуманітарних прав та свобод людини в Україні, зумовлюють необхідність удосконалення діяльності держави щодо створення дієвого механізму для утвердження і забезпечення всього комплексу прав та свобод людини і громадянина в нашій країні.

2. Центральними напрямками та ключовими завданнями держави як гаранта соціальних і гуманітарних прав людини і громадянина на сучасному етапі мають бути: забезпечення права на життя; протидія катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; забезпечення свободи думки і слова, вираження поглядів та переконань, доступу до інформації та вільного розвитку особистості; забезпечення свободи мирних зібрань та об'єднань; забезпечення права на працю та соціальний захист; забезпечення права на охорону здоров'я; забезпечення прав дитини; забезпечення права на освіту; підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини; протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству; протидія домашньому насильству; забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; запобігання та протидія дискримінації; забезпечення прав учасників антитерористичної операції; захист прав внутрішньо переміщених осіб; вжиття необхідних заходів для захисту прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України; забезпечення прав біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, а також іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, та ін.

У цілому ж вивчення загроз і викликів розвитку українського суспільства та застосування адекватних механізмів державного реагування щодо їх подолання залишається однією з головних умов не лише забезпечення державою гарантій соціальних та гуманітарних прав людини і громадянина, але й умовою віднов-

лення територіальної цілісності, самозбереження та подальшого розвитку нашої держави як незалежного і повноправного члена світового співтовариства.

Усе вищевикладене актуалізує перспективність подальших досліджень у сфері забезпечення соціальних і гуманітарних прав представників різних категорій населення як загальнонаціонального, так і регіонального рівня.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році”. – Київ : НІСД, 2016. – 688 с.

2. В результаті війни на Донбасі зникло безвісти більше тисячі людей : Червоний Хрест [Електронний ресурс] // 5 канал. – Режим доступу : <http://www.5.ua/ato-na-shodi/v-rezultati-viiny-na-donbasi-znyklo-bezvisty-bilshe-tysiachi-liudei-chervonyi-khrest-104731.html>

3. Гошовська В. А. Правова політика України / В. А. Гошовська, В. В. Святненко // Енциклопедія державного управління : у 8 т. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Київ : НАДУ, 2011. – 748 с.

4. Світові виклики та сучасний стан розвитку України [Електронний ресурс] / І. Дзюба, М. Попович, Є. Сверстюк, Л. Гузар. – Режим доступу: <http://1-12.org.ua/stenohramy-nks-misiya-intelihentsiji-ta-vilnyh-lyudej-krajiny/stenohrama-vidkrytyata-plenarnoho-zasidannya-svitovi-vyklyky-ta-suchasnyj-stan-rozvytku-ukrajiny>

5. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2016 р. – 15 лютого 2017 р. – Управління Верховного комісара Організації Об’єднаних Націй з прав людини. – 51 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport17th_UKR.pdf

6. Загиблі та поранені внаслідок обстрілів та вибухів // Універсальний періодичний огляд: альтернативний вимір. Третій цикл УПО, Україна // Компіляція альтернативних доповідей організацій громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Ре-

жим доступу : https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/UPR_3rd-cycle_CSOs_ua.pdf

7. Задорожна С. М. Загальнови́знані принципи права – фундамент міжнародного права і міжнародного правопорядку / С. М. Задорожна // *Наук. Вісн. Чернівець. ун-ту.* – 2014. – Вип. 728. *Правознавство.* – С. 64–68.

8. Казанчан А. А. Принципи права соціального забезпечення України / А. А. Казанчан // *Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія : Правознавство / ред. кол. : А. С. Васильєв, І. С. Канзафаров.* – Одеса, 2011. – Т. 16. Вип. 3. – С. 122–127.

9. Конституція України // *Офіц. Вісн. України.* – 2010. – № 72/1 (Спец. вип.). – С. 15 (Ст. 2598).

10. Мінка Т. П. Правовий режим як критерій поділу права на галузі / Т. П. Мінка // *Теорія та історія держави і права : Філософія права.* – 2010. – С. 18–22.

11. Мудрий Я. М. Словник-довідник термінів з Європейської інтеграції / “Glossary of Terms on European Integration”. Словник. / Я. М. Мудрий ; за ред. М. Бойцуна, Я. М. Мудрого, О. М. Рудіка. – Київ : Міленіум, 2009. – 588 с.

12. Національна стратегія у сфері прав людини : Указ Президента України від 25 серп. 2015 р. № 501/2015 // *Офіц. Вісн. Президента України.* – 2015. – № 20. – С. 80 (Ст. 1203).

13. Петроє О. М. Основні напрями вдосконалення державного управління соціогуманітарним розвитком на регіональному рівні / О. М. Петроє // *Вісн. НАДУ.* – 2014. – № 2. – С. 69–74. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2014_2_13

14. Петроє О. М. Соціальні й гуманітарні права людини та функції держави щодо їх забезпечення / О. М. Петроє // *Актуальні проблеми державного управління.* – 2016. – № 2 (50) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2016-2/doc/7/01.pdf>

15. План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [Електронний ресурс] // Додаток до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2015 р. № 1393-р. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Olga/Downloads/Plan%20zahodiv%20KMU.pdf>

16. Права внутрішньо переміщених осіб // Українська Гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenyh-osib/#_ftnref1

17. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. – 3-тє вид. – Київ : Алерта, 2012. – 524 с.

18. Татам А. Право Європейського Союзу : підруч. для студ. ВНЗ / Алан Татам ; пер. з англ. – Київ : Абрис, 1998. – 424 с.

19. Універсальний періодичний огляд: альтернативний вимір. Третій цикл УПО, Україна // Компіляція альтернативних доповідей організацій громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/UPR_3rd-cycle_CSOs_ua.pdf

20. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. – Київ : “Укр. енцикл.”, 1998. – Т. 5: П–С. – 2003. – 736 с.

21. Corruption Perceptions Index 2016 • 25 JANUARY 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

22. Rules of international humanitarian law and other rules relating to the conduct of hostilities collection of treaties and other instruments. – Geneva : International Committee of the Red Cross, 2005. – 268 с.

23. Social Progress Index / M. PORTER, S. STERN, M. GREEN. – 137 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Olga/Downloads/SPI-2016-Main-Report.pdf>

24. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/>

25. World Happiness Report 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://worldhappiness.report>

References

1. Analitichna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoyi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshe Ukrainy v 2016 rotsi», Kyiv, NISD, 2016, 688 p.

2. V rezul'tati viyny na Donbasi znyklo bezvisty bil'she tysyachi lyudey : Chervonyy Khrest [Online], 5 kanal, available at: <http://>

www.5.ua/ato-na-shodi/v-rezultati-viiny-na-donbasi-znyklo-bez-visty-bilshe-tysiachi-liudei-chervonyi-khrest-104731.html (accessed 12 June 2017)

3. Hoshovs'ka, V.A. and Svyatnenko, V.V. (2011), *Pravova polityka Ukrainy in Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya* : u 8 t., T. 1: *Teoriya derzhavnoho upravlinnya*, ed. by V. M. Knyazyev, I. V. Rozputenko and others, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

4. Dzyuba, I., Popovych, M., Sverstyuk, Ye., Huzar, L. *Svitovi vyklyky ta suchasnyy stan rozvytku Ukrainy* [Online], available at: <http://1-12.org.ua/> (accessed 12 June 2017)

5. *Dopovid' shchodo sytuatsiyi z pravamy lyudyny v Ukraini 16 lystopada 2016 r. – 15 lyutoho 2017 r.*, Upravlinnya Verkhovnoho komisara Orhanizatsiyi Ob'yednanykh Natsiy z prav lyudyny. – 51 p. [Online], available at: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UARepor17th_UKR.pdf (accessed 12 June 2017)

6. *Zahybli ta poraneni vnaslidok obstriliv ta vybukhiv // Universal'nyy periodychnyy ohlyad: al'ternatyvnyy vymir. Tretiy tsykl UPO, Ukraina in Kompilyatsiya al'ternatyvnykh dopovidey orhanizatsiy hromadyans'koho suspil'stva* [Online], available at: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/UPR_3rd-cycle_CSOs_ua.pdf (accessed 12 June 2017)

7. Zadorozhna, S. M. (2014), *Zahal'novyznani pryntsypy prava – fundament mizhnarodnoho prava i mizhnarodnoho pravoporyadku*, *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu*, vol. 728. *Pravoznavstvo*, pp. 64–68.

8. Kazanchan, A. A. (2011), *Pryntsypy prava sotsial'noho zabezpechennya Ukrainy*, *Visnyk Odes'koho Natsional'noho universytetu*. Ser. *Pravoznavstvo*, ed. by: A. S. Vasylyev, I. S. Kanzarov. Odesa, t. 16, vol. 3, pp. 122–127.

9. *Konstytutsiya Ukrainy, Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, 2010, vol. 72/1 (Spetsial'nyy vypusk), p. 15 (St. 2598).

10. Minka, T. P. (2010), *Pravovyy rezhym yak kryteriy podilu prava na haluzi, Teoriya ta istoriya derzhavy i prava* : *Filosofiya prava*, pp. 18–22.

11. Mudryy Ya. M. (2009), *Slovnyk-dovidnyk terminiv z Yevropeys'koyi intehratsiyi* [Glossary of Terms on European

Integration], ed. by M. Boytsuna, Ya. M. Mudroho, O. M. Rudika, Kyiv, Milenium, 588 p.

12. Natsional'na stratehiyau sferi prav lyudyny : Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 25 serpnya 2015 roku, № 501/2015, Ofitsiynyy visnyk Prezydenta Ukrayiny, 2015, vol. 20, p. 80 (St. 1203)

13. Petroye, O. M. (2014), Osnovni napryamy vdoskonalennya derzhavnoho upravlinnya sotsiohumanitarnym rozvytkom na rehional'nomu rivni, Visnyk Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny, vol. 2, pp. 69–74.

14. Petroye O. M. (2016), Sotsial'ni y humanitarni prava lyudyny ta funktsiyi derzhavy shchodo yikh zabezpechennya, Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya, vol. 2(50) [Online], available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2016-2/doc/7/01.pdf> (accessed 12 June 2017)

15. Plan zakhodiv z realizatsiyi Natsional'noyi stratehii u sferi prav lyudyny na period do 2020 roku// Dodatok do rozporядzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny, 23.11.2015, № 1393-r. [Online], available at: www.kmu.gov.ua/document/248740672/R1393.doc (accessed 12 June 2017).

16. Prava vnutrishn'operemishchenykh osib, Ukrayins'ka Hel'sins'ka spilka z prav lyudyny [Online], available at: https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenyh-osib/#_ftnref1 (accessed 12 June 2017).

17. Skakun, O. F. (2012), Teoriya prava i derzhavy : pidruch. 3-tye vyd. Kyiv, Ukraine, Alerta, 524 p.

18. Tatam, Alan (1998), Pravo Yevropeys'koho Soyuzu : pidruch. dlya stud. VNZ / per. z anhl. Kyiv, Ukraine, Abrys, 424 p.

19. Universal'nyy periodychnyy ohlyad: al'ternatyvnyy vymir. Tretiy tsykl UPO, Ukrayina, Kompilyatsiya al'ternatyvnykh dopovidey orhanizatsiy hromadyans'koho suspil'stva [Online], available at: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/UPR_3rd-cycle_CSOS_ua.pdf (accessed 12 June 2017)

20. Yurydychna entsyklopediya, V 6 t., ed. by Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) and others, Kyiv, Ukraine, 1998, T. 5, P-S. (2003), 736 p.

21. Corruption Perceptions Index 2016 25 JANUARY 2017 [Online], available at: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 (accessed 12 June 2017)

22. Rules of international humanitarian law and other rules relating to the conduct of hostilities collection of treaties and other instruments. – Geneva : International Committee of the Red Cross, 2005, 268 p.

23. Social Progress Index / M. PORTER, S. STERN, M. GREEN. 137 p. [Online], available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/at/.../social-progress-index-2016.pdf> (accessed 12 June 2017)

24. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Online], available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/> (accessed 13 June 2017).

25. World Happiness Report 2017 [Online], available at: <http://worldhappiness.report> (accessed 14 June 2017).

Summary

The article is devoted to the analysis of the situation regarding the ensuring of social and humanitarian rights in the conditions of the current external and internal challenges of the development of Ukrainian society and the definition of the tasks of the state in this regard on the ensuring of social and humanitarian rights.

It is noted that the task of ensuring of social and humanitarian rights is gaining increasing weight in modern systems of public administration, and the policy of social and humanitarian development is called the challenge and priority of the XXI century. Taking into account the common challenges inherent in many countries, which have a significant impact on the conditions of ensuring the social and humanitarian rights of a person and a citizen in Ukraine (terrorism, migration pressures, competition growth, etc.), the author has focused on the analysis of specific, Ukraine-specific challenges, determined as the legacy of the Soviet past and those that arose during the independence of our country. Particular attention in the article is paid to the analysis of the impact on the situation of the ensuring of social and humanitarian rights in Ukraine of the consequences of Russia's annexation of the Crimea and the military aggression of the Russian Federation on the territory of Lugansk and Donetsk regions of Ukraine.

On the basis of the results obtained during the research:

1) The conclusions are summarized that the current conditions of life of Ukrainian society determined by external and internal challenges

that cause acute problems for the implementation of numerous vital human rights and freedoms in Ukraine, necessitate improvement of the state's activity in relation to creation of an effective mechanism for the establishment and maintenance of the whole complex of rights and freedoms of man and citizen in our country.

It is shown that in a temporary occupation of the territory of Ukraine and Russian military aggression in some regions of Donetsk and Lugansk regions particularly acute problem of protection of human rights and freedoms in Ukraine since during the crisis risks in restricting the rights and freedoms grow. Reports of the Monitoring Mission of the UN, data from the High Commissioner of UNHCR, information from structural units of social protection of regional and Kyiv city administrations, the Kharkiv Human Rights Group, Ukrainian Helsinki Human Rights Union, and the International Committee of the Red Cross, reflecting the massive violations of social and human rights in Ukraine such as: the right to life; the right to liberty and personal integrity; freedom of thought and speech, of expression, access to information and freedom of personality development; the right to peaceful assembly and association; the right to work and social protection; the right to health care; child's rights; the right to education; the right to protection against violence, human trafficking and slavery; equal rights and opportunities for women and men; the rights of participants in the anti-terrorist operation; the rights of internally displaced persons; the rights of persons residing in the temporarily occupied territory of Ukraine; rights of refugees and persons in need of additional protection, as well as foreigners and stateless persons lawfully residing in Ukraine and others were analyzed.

2) It is determined that the key tasks of the state in the conditions of the modern challenges of the development of Ukrainian society should be the ensuring of guarantees of the protection of social and humanitarian rights of a man and a citizen.

3) The necessity of introducing an integrated approach to the definition and implementation of the tasks of the state legal policy on the establishment and ensuring of social and humanitarian rights and freedoms of man and citizen in Ukraine is substantiated.